

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Ines Stjepanović

**PRIPREMA ODGOJITELJA ZA OBILJEŽAVANJE
SVJETSKIH I MEĐUNARODNIH DANA VEZANIH UZ
OKOLIŠ**

DIPLOMSKI RAD

Osijek, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Diplomski sveučilišni studij predškolskog odgoja i obrazovanja

**PRIPREMA ODGOJITELJA ZA OBILJEŽAVANJE
SVJETSKIH I MEĐUNARODNIH DANA VEZANIH UZ
OKOLIŠ**

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Pedagogija održivoga razvoja

Mentorica: doc. dr. sc. Alma Škugor

Studentica: Ines Stjepanović

Matični broj: 3321

Modul: Smjer B - Ekologija i nacionalna baština

Osijek, rujan 2018.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	II
UVOD	1
1. TEORIJSKA POLAZIŠTA ODRŽIVOGA RAZVOJA I OČUVANJA OKOLIŠA	2
2. ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA OČUVANJE OKOLIŠA I ODRŽIVI RAZVOJ	4
3. PRIPREMA ODGOJITELJA KROZ ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA.....	6
3.1. Prirodoslovno i društveno područje.....	6
Matematika	8
Fizika	9
Kemija	10
Geografija	12
Tjelesna kultura	13
3.2. Humanističke znanosti.....	15
Materinji jezik.....	15
Strani jezici	16
Povijest	17
3.3. Područje umjetnosti	18
Likovna kultura.....	18
Glazbena kultura.....	19
4. PRAKTIČNI DIO RADA	21
4.1. Opis procesa ostvarivanja te evaluacija plana praktičnoga rada	23
Anketa.....	23
Kalendar (za odgojitelje)	29
Radionica Kalendar za djecu	31
Pravila očuvanja okoliša	32
ZAKLJUČAK	34
LITERATURA	35
PRILOZI.....	37

SAŽETAK

U ovome se radu teorijski i praktično propituju metode rada odgojitelja te odgoja i obrazovanja djece u području očuvanja okoliša, a s ciljem poticanja učenja te poticanja emocionalne osjetljivosti za održivi razvoj, pripremom za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš. Teorijski dio rada temelji se na postizanju kvalitetnog obrazovanja odgojitelja za što bolju provedbu ovakvih aktivnosti u dječjim vrtićima dok praktični dio prikazuje trenutačne interese i znanja odgojitelja o svjetskim i međunarodnim danima vezanim uz okoliš te aktivnosti koje provjeravaju dječje znanje u istim tim područjima. Autorski upitnik, na početku praktičnog dijela, ispunilo je 20 odgojiteljica dok je u trima aktivnostima sudjelovalo između 15-ero i 20-ero djece. Praćenjem zainteresiranosti odgojitelja i djece za aktivnosti vezane uz obilježavanje svjetskih i međunarodnih datuma vezanih uz okoliš utvrđeno je kako, na tome području, osjetljivost trebamo poticati u istoj mjeri i kod odgojitelja i kod djece.

KLJUČNE RIJEČI: odgojitelji, svjetski i međunarodni datumi, očuvanje okoliša, poticanje osjetljivosti, održivi razvoj

SUMMARY

In this paper there's theoretical and practical questioning of work methods of preschool teachers and children's education in the field of environmental protection, with a goal of encouraging learning and development of emotional sensitivity for sustainable development, by preparing them for marking world and international environmental days. Theoretical part of this paper is based on achieving quality education for preschool teachers so that they could do better in their activities, while practical part of this paper shows current interests and knowledge of teachers in a field of world and international environment days and activities that question children's knowledge in that same area. The questionnaire, in the beginning of practical part, was answered by 20 preschool teachers and there was 15 to 20 children involved in three activities. By monitoring interests of preschool teachers and children in these activities it's been established that we need to encourage sensitivity in this area in the same amount in children as we do in preschool teachers.

KEY WORDS: preschool teachers, world and international environmental dates, environmental protection, encouraging sensitivity, sustainable development

UVOD

Današnji svijet sve više počinje osjećati posljedice nepažnje prema okolišu i njegova zagađenja koje se godinama, baš poput smeća, taloži na njemu. Kako bismo stvorili generacije onih koji će svjesno i aktivno sudjelovati u očuvanju našega planeta moramo najprije obrazovati odgojitelje koji će u djeci potaknuti emocionalnu osjetljivost za očuvanje okoliša. Zato se u teorijskom dijelu ovoga rada govori o tome da je priprema odgojitelja za provođenje aktivnosti u sklopu obilježavanja svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš uvodna aktivnost pripreme odgojitelja za učenje održiva razvoja i stvaranja osjetljivosti za očuvanje okoliša. Također, ova se priprema ne odnosi samo na jedno područje već na sva odgojno-obrazovna područja. Tema za praktični dio rada izabrana je kako bi se među odgojiteljima i praktičarima povećala svjesnost o okolišu, očuvanju prirode i održivom razvoju te kako bi oni kasnije te vrijednosti mogli prenositi i usađivati djeci. U ovome dijelu rada autorskom je anketom utvrđena slabija zainteresiranost odgojitelja za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš nego što je to očekivano. S druge strane, djeca su izvrsno reagirala na provedene aktivnosti praktičnoga dijela te se iz njihovih zainteresiranosti može iščitati volja za učenjem i širenjem vidika te interesnih polja. Kako bismo uspjeli u naumu da u djeci potaknemo osjetljivost i interes za održivi razvoj i očuvanje okoliša moramo najprije u odgojiteljima potaknuti iste emocionalne reakcije. Odgojitelji djeci prenose svoje interese pa je stoga i cilj da odgojitelji zaintrigiraju djecu u području očuvanja okoliša kako bi se oni kasnije razvili u generacije svjesnih i aktivnih ljudi. Valja također naglasiti kako postoji mnogo datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te da se oni ne trebaju obilježiti svi odjednom. No, suhoparnost obilježavanja istih datuma već je uzela maha kroz mnoge odgojno-obrazovne ustanove. Obilježavanjem pokojeg novog datuma koji nije specifično napisan u kurikulumu, poput Svjetskoga dana lastavica ili Svjetskoga dana čistih planina, daje odgojno-obrazovnome procesu određenu svježinu i razbija monotoniju aktivnosti koje se provode u dječjim vrtićima ali i u osnovnim školama. Samo kroz kvalitetan proces cjeloživotnog odgoja i obrazovanja mogu se stvarati obrazovani ljudi koji će jednoga dana i sami imati djecu te tako stvarati generacije društava svjesnih, aktivnih ljudi. Ovakva će društva biti spremna za življenje održiva razvoja i očuvanje onog najbitnijeg- okoliša u kojemu odrastaju, žive i stvaraju budućnost.

1. TEORIJSKA POLAZIŠTA ODRŽIVOGA RAZVOJA I OČUVANJA OKOLIŠA

Svakodnevne promjene u svijetu donose promjene i u prirodi pa stoga ne čudi kako je sve bitnije osvijestiti društvu koje od tih promjena su pozitivne i potrebne, a koje negativne. Pozitivne promjene, naravno, treba naglasiti i spominjati ih, dati djeci, ali i odraslima da razmišljaju o njima, da djeluju pozitivno te da pomoću njih razviju nove još bolje ideje za održavanje okoliša. Održivi razvoj u punom smislu definiran je tako da obuhvaća širok spektar vrijednosti. Njega, prema autoru priručnika *Obrazovanje za održivi razvoj* Miroslavu Mićanoviću (2011), čine tri stupa: društvo, gospodarstvo te prirodni okoliš. Tako se djeca, ali i odrasli, u sklopu održivoga razvoja dotiču svih aspekata kvalitetnoga življenja. Temeljne vrijednosti koje se spominju, dakle, jesu one o poštivanju života i zdravoga življenja, o poštivanju ljudskih prava, poštivanju demokracije, međuljudskih, međurasnih i međukulturalnih jednakosti, solidarnosti te o poštivanju jednakosti među vrstama i biorazličitosti (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Osim biorazličitosti te poštivanju svih vrsta, specifično za održavanje i zaštitu okoliša navedene su sljedeće komponente održivoga razvoja: očuvanje prirodnih resursa, biodiverzitet, kružni tok tvari, emisije štetnih tvari, održivo iskorištavanje zemljišta, pravodobno i djelotvorno rješavanje problema te estetska vrijednost prirode. Iako održivi razvoj obuhvaća mnoga područja, prikazuje i načine na koje se djeca mogu naučiti bitnostima i osjetljivostima na probleme očuvanja okoliša. Cilj je obrazovanja i odgojitelja i djece, stoga, naučiti ih strategijama koje će koristiti u sklopu postojećih elemenata odgoja i obrazovanja te im pokazati perspektive razvoja osjetljivosti djece za očuvanje okoliša sa zadaćom poticanja unaprijeđenja vještina integracije pitanja održivoga razvoja te proširivanja pedagoških dimenzija za razvoj senzibiliteta o okolišu u djece (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Održivi se razvoj smatra općenitom i dugoročnom slikom održavanja života kvalitetnim. Ipak, radi se o strukturi koja poziva na sustavni i cjeloviti pristup problematici svakodnevnoga života pa se tako u okviru održivosti govori i o održivosti zdravlja, potomstva, mjesta življenja, države, kulture, običaja jednako kao i o ekološkim faktorima, a to su održivost vode, klime, životinja, biljaka, energije itd. (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Sve su ovo aspekti koji od društva iziskuju vrijeme, obrazovanje i usmjerenost ka sadašnjim problemima. Za učenje djece o dugoročnim ulaganjima u sebe i svoju okolinu jednako kao i u prirodu i okoliš, potrebno je, stoga, najprije obrazovati odgojitelje upravo s ciljem osvještavanja ekoloških problema koji bi mogli imati

dugoročne posljedice. Vrlo je važno stvoriti odgojitelja osjetljivog na ekološke probleme kako bi on svojim primjerom u djeci stvorio senzibilitet te povezao osobna uvjerenja s principima održivoga razvoja i zaštite okoliša. No kada se govori o obrazovanju odgojitelja, ne govori se samo o teorijskom okviru već i o svim praktičnim vještinama koje se uvijek nadograđuju na teorijsko znanje. Odgojitelj mora biti teorijski potkrijepljen kako bi kasnije u svojem radu mogao provoditi kvalitetne aktivnosti s ciljem odgoja i obrazovanja djece, izgradnje njihovih vještina razmišljanja, pisanja i čitanja, matematičke logike, umjetničkoga duha, tjelesne forme te glazbenog obrazovanja i dr. Jednako tako odgojitelj mora znati kako pripremiti aktivnosti za djecu koje će se odnositi na ekološku zaštitu. "Naravno, susret djeteta s prirodom započinje u obitelji i vrtiću. Štoviše, dijete predškolske dobi uključeno je u određene ekološke aktivnosti. Ono je u toj dobi usmjereno na opće doživljavanje prirode, čime se pokreće emocionalna osjetljivost. Dakako da se u susretu s prirodom ne radi samo o emocionalnom nego i o spoznajnom i drugim procesima. Početak razumijevanja prirode pretpostavlja, osim susreta s prirodom, i iskustvo aktivnog odnosa s njom. Iskustvo se o prirodi može promatrati kao dio općeg razvojnog procesa djeteta, onog u kojem ono uči razlikovati sebe i druge. Naglasak na procesu učenja znači uzeti u obzir način razmišljanja i osjećanja." (Uzelac i Starčević, 1999, 9) Aktivnosti u dječjem vrtiću, bilo koje teme, pa tako i ove ekološke, za djecu najprije moraju biti igra. Igra ima svojevrstu ulogu posrednika u odgoju i obrazovanju djece mlađe dobi jer je poimanje prirode, njezine zaštite i obilježavanja datuma kada se veliča priroda i sve njene raskoši, doista kompliciran proces (Uzelac i Starčević, 1999). „Igra je preduvjet razvoja osjetljivosti djece/učenika za održivi razvoj. Naravno, igra nije jamstvo da će samim time zaigrano dijete postati osjetljivo na probleme održiva razvoja.“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 39) Najmlađi se, naravno, neće sjećati datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš samo učeći ih napamet. To nije niti cilj. Cilj je najmlađima pružiti poticaj i stvoriti čvrste temelje na kojima će se nadalje graditi osjećaj i razumijevanje za prirodu i sve njezine procese, poticati osviještenost i neizostavno stvarati u djeci senzibilitet i za sebe i za druge, a jednako tako i za okoliš. Najbitnije je stvarati bolje buduće generacije kroz sva formalna odgojno-obrazovna područja koja predstavljaju polazišta cjeloživotnih održivih stavova te vrijednosti i obrazaca ponašanja (Kostović-Vranješ, 2015).

2. ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA OČUVANJE OKOLIŠA I ODRŽIVI RAZVOJ

Kroz sva već usvojena znanja o odgojno-obrazovnome radu, psihološkim i pedagoškim aspektima rada valja ispreplesti aspekt održivoga razvoja. Ipak su odgojitelji oni koji će u djeci graditi intelektualne temelje za daljnji rad i napredak. Pa su stoga oni ti koji djeci trebaju govoriti i pokazivati o ekološkim problemima te načinima njihovoga rješavanja. Obrazovanjem odgojitelja bitno je osigurati kvalitetu odgoja i obrazovanja koji će djecu učiti kako postati i biti aktivan i savjestan član društva koje će stvarati bolje sutra (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Važno je naglasak staviti na očuvanje prirode i okoliša, no za to mora postojati neki temelj. Obilježavanjem važnijih svjetskih i međunarodnih datuma stvaramo čvrst temelj promicanja očuvanja okoliša i ekoloških vrijednosti. Krajnji cilj pripreme odgojitelja za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš nije znanje tih datuma napamet ili obilježavanje samo tih datuma, već je cilj osvještavanja i izgradnje emocionalne osjetljivosti u djece tj. poticanje pozitivnog ponašanja koje će se kasnije pretvoriti u naviku. Jednom kada se ekološka znanja i osjetilnost djece fokusiraju na održavanje pozitivne ekološke slike te kada održivi razvoj u potpunosti dosegne svoj vrhunac te svaki njegov aspekt postane svakodnevnica, uključujući i onaj ekološki, tada će se zaista postići cilj: obuhvatiti će se sveopće znanje o okolišu i okolini kao jedinstvena misao koju će djeca moći ispravno i kvalitetno živjeti. Tako će se stvarati bolji ljudi, kvalitetnije društvo i svjetlija budućnost ovoga planeta. Naučimo li odgojitelje kako kroz svakodnevne aktivnosti spominjati ekologiju i sve dobrobiti ekološkog i održivog razvoja tada će oni bolje znati prenijeti ista ta znanja djeci koja su njihovi štićenici, učenici i stvaratelji budućih generacija osviještenih ljudi. Ključna odgovornost svih odgojitelja i učitelja, kroz današnji sustav odgoja i obrazovanja, iz perspektive predškolskog kurikulumu, jest prihvatiti zahtjeve za promjenama u organizacijskim, sadržajnim, vremenskim, metodičkim i evaluacijskim elementima. Prihvaćanjem promjene sustava svojega obrazovanja, od čistog učenja napamet do iskustvenog učenja, pomoći će odgojiteljima promijeniti i stavove i iskustva te ih učiniti sposobnijima, kvalitetnijima, kompetentnijima te će svojim štićenicima uspjeti dati jasniju, iskustvenu sliku održivoga razvoja (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, prema Previšić, 2007, 22; Palekčić, 2007, 82; Hrvatić, Piršl, 2007, 400). Stoga, cilj obrazovanja odgojitelja, započevši od obilježavanja svjetskih i međunarodnih datuma vezanih uz okoliš, zapravo jest izgradnja čvrstih temelja za daljnju edukaciju i odgojno- obrazovni rad, a ne puk

učenje činjenica, brojeva i datuma. Ipak, mnogo je tu mogućnosti izbora materijala, aktivnosti pa čak i datuma koji kroz odgojiteljski radar prolaze bez zamjećivanja, a njihovim bismo korištenjem i obilježavanjem svoje svakodnevne aktivnosti u dječjem vrtiću mogli itekako obogatiti te ih učiniti manje suhoparnima. Mnogi se odgojitelji u svome godišnjem planu sjete samo onih najvažnijih datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš poput: Svjetskog dana voda, Svjetskog dana planeta Zemlje i slično ili gotovo istih materijala za aktivnosti ne misleći pritom kako bi neke druge, možda po općem mišljenju, manje bitne datume ili neke druge materijale mogli uvrstiti u svoj svakodnevni rad kako bi obogatili svoje aktivnosti, poboljšali poticajnost okoline u kojemu se dijete igra, uči, razmišlja i u krajnjem slučaju provodi određenu količinu dana u njoj, te potakli djecu na konstantno razvijanje u duhu održiva razvoja te očuvanja okoliša. Važno je naglasiti kako dječja zainteresiranost za aktivnosti bilo koje vrste, pa tako i one vezane uz okoliš, polazi od odgojitelja i njihovih interesa. Zato je važno potaknuti odgojitelje na veću zainteresiranost te obrazovanje kako bi se proširio spektar njihovih znanja i vještina te na koncu i interesa. U svakodnevnim aktivnostima koje se provode u dječjim vrtićima lako je povezati uobičajene dnevne aktivnosti i životno bitne odluke vezane uz mnoge aspekte življenja pa tako i uz okoliš. U najmlađoj dobi vrlo je bitno stvoriti u djeci senzibilitet za okoliš, prirodu, životinje, biljke i ljude. Konkretnije, bitno je naglasiti važnost odvajanja otpada, uštede izvora energije, zaštite životinja i biljka itd. Kada se u djeci u najranijoj dobi stvori ovakva vrsta senzibiliteta tada će oni rastući i razvijajući se postajati kvalitetnije osobe. No, također je bitno, prije samog učenja djece, poučiti odgojitelje o tome kako stvoriti senzibilitet u djece, kako ih potaknuti da im očuvanje okoliša postane navika, a ne napor te kako stvoriti uvjete da se ovakva vrsta odgoja i obrazovanja provede kroz svakodnevne vrtićke aktivnosti. Ipak, ne možemo očekivati od djece da prikupe znanja o očuvanju okoliša i brizi o prirodi ukoliko odgojitelji sami nisu spremni, poučeni ili svjesni ovih problema. Pripremom odgojitelja za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš oni najprije sami usvajaju znanja o očuvanju okoliša, a tako poučeni mogu prenositi znanja djeci.

3. PRIPREMA ODGOJITELJA KROZ ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA

Iako se u knjizi autorica Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić Djeca- Odgoj i obrazovanje- održivi razvoj govori o nastavničkim predmetima u ovome radu ona služi kao primjer svakodnevnih aktivnosti u dječjem vrtiću kojima je temelj poznavanje svjetskih i međunarodnih datuma vezanih uz okoliš. Ipak, odgojiteljski se rad u dječjim vrtićima i može podijeliti na određena odgojno-obrazovna područja samo što se ona u dječjim vrtićima ne dijele strogo već se integriraju u svakodnevne aktivnosti kroz igru i naš odgojno-obrazovni proces. Autorice navode kako je vrlo bitno uključiti održivi razvoj u sva područja našega rada jer sve dok prirodna skupina predmeta ima status ključnih za poticanje održiva razvoja tada to ne odražava istinski održivi razvoj. Naime, svrha održivoga razvoja jest odgoj i obrazovanje kroz sva područja za održivu budućnost (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Zato je važno navesti sva ova područja te pokazati kako je zaista od iznimne važnosti uspješno ukorporirati održivi razvoj, konkretnije, jedan njegov aspekt, a to je znanje o zaštiti i održivosti okoliša, u kvalitetan i cjelovit odgoj i razvoj djece. Započinje se stoga s najvažnijim odgojno-obrazovnim područjem, a to je, dakako, prirodoslovno i društveno područje.

3.1. Prirodoslovno i društveno područje

Upravo je prirodoslovno i društveno područje najprimjerenije za komunikaciju s djecom o okolišu, datumima obilježavanja svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te održivome razvoju. Također, kroz ovo se područje djeci približavaju određene promjene koje mi kao društvo trebamo i moramo napraviti kako bismo očuvali naš okoliš. Temelj ovoga odgojno-obrazovnoga područja, kao uostalom i svih drugih, mora biti igra koja je osnovna aktivnost djece predškolske dobi u kojoj oni uče, istražuju te potiču razvoj vlastite inteligencije (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Ključni aspekti ovoga područja, a koji se tiču ekološke svjesnosti, su dakako aspekti *povezanosti žive i nežive prirode*: očuvanje travnjaka, cvjetnjaka i nasada, odnos prema biljkama i životinjama; aspekti *raznovrsnosti problema zdravlja*: čistoća i higijena, čistoća vode i zraka, štetnost vlažne odjeće i obuće, zaštita od zaraznih bolesti; aspekti *poznavanja prirode kao osnove budućeg vremena*:

obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš, sijanje sjemena, sadnja cvijeća, uzgoj povrtnica, lov i ribolov; te *biološko-ekološki aspekti*: čovjekovo mjesto u prirodi, hranidbenom lancu, humani odnosi čovjeka prema prirodi te čovjeka prema čovjeku, prirodno i umjetno odabiranje te problemi zaštite zdravlja i okoliša (Uzelac, Lepečnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Promišljajući o svim navedenim aspektima odgoja i obrazovanja kroz koje možemo provući temu zaštite okoliša dolazimo do bezbroj aktivnosti koje kroz ovo odgojno-obrazovno područje možemo upotrijebiti kao sredstvo za ostvarivanje našega cilja, tj. obilježavanja datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš. U ovome odgojno-obrazovnome području naglasak možemo staviti na bilo koji od nekoliko desetaka različitih datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš koji su zajedno s aktivnostima u ovome području prikazana u tablici pod nazivom *Tablica 1. Datumi i aktivnosti u prirodoslovnom i društvenom području*.

Tablica 1. Datumi i aktivnosti u prirodoslovnom i društvenom području

Datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš u prirodoslovnom i društvenom području	22.2. Svjetski dan ekologije
	19.3. Svjetski dan lastavica
	27.4. Svjetski dan žaba
	10.5. Svjetski dan ptica i drveća
	22.05. Međunarodni dan biološke raznolikosti
	23.5. Svjetski dan kornjača
	5.6. Svjetski dan zaštite okoliša
	16.7. Svjetski dan stabla
	24.8. Svjetski dan roda
	31.8. Europska noć šišmiša
	4.10. Svjetski dan zaštite životinja
Aktivnosti u prirodoslovnom i društvenom području	-izrada herbarija
	-odlazak u zoološki vrt
	-prikupljanje otpadnoga materijala
	-izrada kućica za ptice ili insekte
	-skupljanje ljekovitog bilja, plodova
	-sadnja cvijeća, voća, povrća

	-briga o okolini, čupanje korova, čišćenje obližnjeg parka
	-izrada filtera za vodu, vjetrenjača i recikliranog papira
	-briga o vlastitoj higijeni, higijeni prostora
	-prikupljanje različitog prirodnog materijala

Matematika

„Za osuvremenjivanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj, čemu težimo, veliko značenje ima matematika. Matematika se proteže kroz sve naše aktivnosti. Ona u vremenu poremećene održivosti života pruža raznovrsne mogućnosti izlaska iz te situacije. Matematika i održivost jesu u međuovisnu odnosu. Pristup rješavanju velikog broja problema održiva razvoja otvoren je ponajviše onima koji imaju određena matematička predznanja, Ukratko, matematika je sastavljena od brojnih elemenata koji pogoduju razvoju svijesti o održivu razvoju. U humanističku pristupu koji ovdje zagovaramo matematika mora biti bitno drukčija od one u našoj sadašnjoj praksi.“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 107) Matematika je svevremeno područje koje uvijek ostaje isto i rijetko kada se mijenja. Zato je vrlo važno razviti u djeci zainteresiranost za matematiku. Ovo je, doduše, jedno od onih područja u kojemu se najprije odgojitelji moraju obrazovati jer konstantnost matematike, po osobnom iskustvu, uzrokuje strah i nesimpatiziranje koju odgojitelji nikako ne smiju prenijeti na djecu. No, počevši od jednostavnijih aktivnosti poput obilježavanja važnih svjetskih i međunarodnih datuma naša je zadaća pomoći djeci izgraditi interes i za ovo odgojno-obrazovno područje te ga implementirati u svakodnevne aktivnosti djece predškolske dobi, pogotovo u području ekonomskog i tehničkog razvitka održivoga razvoja i očuvanja okoliša (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Sljedeća tablica (*Tablica 2.*) prikazuje aktivnosti koje možemo svakodnevno provoditi u području matematike, a bitne su za očuvanje okoliša te za učenje o održivome razvoju.

Tablica 2. Aktivnosti u području matematike

Aktivnosti u području matematike	-mjerenje dužine ili visine drveća, dvorišta itd.
	-mjerenje vlastite visine i težine u duhu tjelesnoga zdravlja
	-što pluta, a što tone
	-zbrajanje i oduzimanje, množenje i dijeljenje pomoću sjemenki i drugih prirodnih materijala
	-mjerenje razine vode u raznim aktivnostima
	-nizanje (primjerice od najmanje do najveće životinje)
	-grupiranje (primjerice biljke, životinje, gljive)
	-učenje datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš

Fizika

Fizika, kao i matematika, dio je svakodnevnoga života te događaja koji se zbivaju oko nas čak i kada ih nismo potpuno svjesni. Ipak, kako bismo osvijestili fizičke radnje u svijetu oko nas neophodno je, u svakodnevnim aktivnostima u dječjem vrtiću, obraditi i ovo odgojno-obrazovno područje. „Općenito u našem životu fizika zauzima posebno mjesto. Naš je život ispunjen brojnim fizičkim radnjama koje su više ili manje popraćene problemima okoliša. Kao takve iziskuju pojačanu pozornost. Naime, potrebno je fizikalne probleme oslušivati i o ulozi fizike razmišljati u duhu razvoja svijesti o održivu razvoju. O ulozi fizike može se govoriti s više aspekata. Jedan je primijenjena fizika u svakodnevnim ljudskim aktivnostima, a drugi primjena fizike u odgoju i obrazovanju. Na određeni se način ta dva aspekta ne isključuju, već preklapaju i podržavaju.“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 106)

Fizičke aspekte s djecom možemo obraditi u vidu raznovrsnih pokusa, kako u zatvorenome

prostoru tako i na otvorenome, a to je svakako odličan način da djecu potaknemo na istraživačke aktivnosti u kojima će se razvijati intelektualno i emocionalno. Sljedeća tablica (*Tablica 3.*) prikazuje datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš i aktivnosti koje se spominju u području fizike.

Tablica 3. Datumi i aktivnosti u području fizike

Datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš u području fizike	5.3. Svjetski dan očuvanja energije
	26.4. Svjetski dan obnovljivih izvora energije
	15.5. Dan akcije za klimu
	17.6. Svjetski dan suzbijanja erozije i suše
	6.8. Antinuklearni dan
Aktivnosti u području fizike	-zaštita od sunca (učenje fizikalnih svojstava sunca i njegove svjetlosti i topline)
	-simuliranje buke i proučavanje efekata buke na prirodu
	-posjet meteorološkoj stanici ili zvezdarnici
	-razgovor o potrošnji energije
	-izgradnja planova o smanjenju potrošnje energije u budućnosti
	-razgovor o zasićenju zraka ispušnim plinovima
	-razgovor o mogućim načinima iskorištavanja obnovljivih izvora energije

Kemija

Odgojno-obrazovno područje koje se neminovno veže uz prirodu i društvo, biologiju i ekologiju jest područje kemije. Ovo je područje koje je djeci jedno od najzanimljivijih te koje

je gotovo potpuno istraživački orijentirano. Djeca uživaju i najbrže uče kroz jednostavne aktivnosti i kemijske pokuse kojima odgojitelji mogu prikazati različite svakodnevne događaje u prirodi. Primjerice, na jednostavan način odgojitelji mogu prikazati proces fotosinteze, pročišćavanja voda ili ih naučiti na koji se način stvaraju oblaci pa stoga i kiša. Ovo su primjeri samo nekih jednostavnih aktivnosti koje svakodnevno ili na važne datume svjetskih i međunarodnih dana možemo provesti u dječjim vrtićima, a tiču se okoliša. „Kemija nas osvještava i izoštrava naš pogled na poboljšanje, ali i na pogoršanje svakodnevnog života, odnosno cjelokupnog okruženja. Pomaže i u boljemu razumijevanju prirode i okoliša koji nas okružuju, ali i njezinih tajni i kvalitete. Kemija pomaže u razvoju vrijednosti održivosti i moralnih kvaliteta.“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 104) Pošto su fenomeni kemije uključeni sve više i u svakodnevni, moderni način života, u vidu pesticida, kemikalija za čišćenje, lijekova itd., zaista je važno osvijestiti djeci ulogu kemije u našem svakidašnjem životu i prikazati količinu kemijskih elemenata koji se neprekidno nalaze oko nas. Sljedeća tablica (*Tablica 4.*) prikazuje datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te aktivnosti koje se mogu provoditi u području kemije.

Tablica 4. Datumi i aktivnosti u području kemije

Datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš u području kemije	24.4. Svjetski dan zaštite laboratorijskih životinja
	16.9. Međunarodni dan zaštite ozonskog omotača
	16.10. Svjetski dan hrane
Aktivnosti u području kemije	-izvođenje pokusa o zasićenju zraka ispušnim plinovima
	-izvođenje pokusa čišćenja vode
	-prikazivanje opasnosti kemikalija
	-prikazivanje udjela kemije u hrani i štetnost tih proizvoda za organizam
	-izvođenje pokusa zagađenja vode uljem, naftom i slično
	-prikazivanje padanja kiše i toka podzemnih voda

	-upoznavanje s pesticidima i adekvatnim pripremanjem namirnica
--	--

Geografija

Kako bismo djeci mogli približiti pojmove poput rijeka, jezera, oceana, planina, planeta i slično, neizbježno se moramo dotaknuti područja geografije. Najbitnije je u ovome području obrazovati djecu da razvijaju vlastite sposobnosti prikupljanja informacija o svijetu i svemiru, pojmu vremena te zašto i kako je uopće naš planet postao i kako da ga održimo što kvalitetnijim za naš život na njemu (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Geografija se dotiče mnogih područja koja su već i bila spomenuta pa se iz toga vidi potpunost odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. Različite kulture, narodi, običaji i tradicije također su važni aspekti ovoga područja pa ne čudi kako je upravo ovo odgojno-obrazovno područje jedna od glavnih poveznica cijeloga svijeta te čini temelje dobivanja informacija sa različitih izvora, kako o svijetu tako i o samome području očuvanja okoliša te cjeloživotnog obrazovanja za održivi razvoj. Problemi geografije, stoga se izravno odražavaju u ekološkim, gospodarstveno-ekonomskim, moralnim i etičkim dimenzijama održivosti, a to su upravo područja u koje će buduće generacije ući odrastajući i obrazujući se (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Sljedeća tablica (*Tablica 4.*) prikazuje datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te aktivnosti koje se mogu provesti u području geografije.

Tablica 4. Datumi i aktivnosti u području geografije

Datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš u području geografije	2.2. Svjetski dan močvarnih staništa
	21.3. Svjetski dan zaštite šuma
	22.3. Svjetski dan voda
	23.3. Svjetski meteorološki dan
	22.4. Dan planeta Zemlje
	3.5. Svjetski dan Sunca
	22.5. Dan zaštite prirode u RH

	8.6. Svjetski dan oceana
	4.12. Svjetski dan tla
Aktivnosti u području geografije	-upoznavanje s lokacijom mjesta u kojem živimo i svim prirodnim bogatstvima njihove okoline
	-učenje o pojmu turizma i o pozitivnim i negativnim utjecajima
	-izrada plana odlaganja smeća u mjestu življenja
	-posjet drugim mjestima, gradovima, selima i njihovoj zaštiti okoliša
	-učenje kontinenata i mjesta porijekla nekih životinja i biljaka
	-učenje o kompasu i kartama
	-posljedice prenošenja raznih biljnih i životinjskih vrsta u druge države ili preko kontinenata
	-izrada plakata o parkovima prirode i nacionalnim parkovima vlastite države
-izrada plakat zaštićenih vrsta biljaka i životinja na određenim područjima vlastite države	

Tjelesna kultura

Jedan od najbitnijih aspekata života općenito, pogotovo u današnje doba, jest tjelesni odgoj. U prisustvu sve više računalnih i mobilnih igara djeca su „prikovana“ uz stolice i kauče, igre na otvorenome gotovo su potpuno zanemarene, a djeca postaju sve gojaznija, tromija i ne vole se baviti vanjskim aktivnostima. Potrebno je, stoga, tjelesni odgoj svakodnevno provoditi u dječjim vrtićima. Najidealnija rješenja za tjelesne aktivnosti, a vezane uz očuvanje okoliša,

jesu šetnje kroz parkove i šume, udisanje svježega zraka, neke vrste planinarenja ili aktivnosti u vodi. Djeca moraju biti uključena u aktivnosti u prirodi kako bi se u njima razvila osjetljivost za očuvanje okoliša. Ukoliko djeca na emocionalnoj razini shvate, primjerice, da se ne mogu igrati na livadi i slobodno trčati po njoj ukoliko je ona zagađena smećem, tada u djece stvaramo osjetljivost i potrebu za pozitivnom promjenom. Ovaj aspekt dječjega razvoja „otvara iznimno široko područje ozbiljnih izazova i djelovanja. Odgovori na njih mogu dati znatan prilog razvoju osjetljivosti djece/učenika temeljenoj na općeprihvaćenim vrijednostima održivoga razvoja, posebice na zdravstvenim vrijednostima. (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 101) Sljedeća tablica (*Tablica 5.*) prikazuje datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš i aktivnosti u području tjelesne kulture.

Tablica 5. Datumi i aktivnosti u području tjelesne kulture

Datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš u području tjelesne kulture	10.4. Pješke u školu
	24.5. Europski dan parkova
	22.9. Europski dan bez automobila
	26.9. Svjetski dan čistih planina
	28.9. Svjetski dan rijeka
	11.11. Međunarodni dan planina
Aktivnosti u području tjelesne kulture	-boravak na svježem zraku
	-šetnja u park ili na neka druga važna mjesta u okolini dječjeg vrtića
	-aktivnosti u dvorištu vrtića i na igralištima
	-vožnja brodovima, čamcima, kanuima
	-kampiranje, planinarenje, logorovanje
	-odlazak na plivanje i u malu školu ronjenja
	-odlazak na more, u šumu, na livadu
	-razne sportske aktivnosti (nogomet, tenis, odbojka, itd.)

3.2. Humanističke znanosti

Materinji jezik

Kako bismo djeci uopće mogli pružiti informacije vezane uz okoliš i održivi razvoj najprije moramo poraditi na svome jeziku. Djeca u najranijim stadijima života uče slušajući naš govor, priče, pjesme te se svakodnevno susreću s pregršt novih informacija. U današnjem svijetu tehnologije čak se i odrasli ponekad ne mogu snaći u obilju informacija koje nam danas pruža internet, televizija ili neki drugi mediji. Stoga je vrlo važno odabrati najbitnije informacije te ih jednostavno, razumljivo i točno podijeliti s djecom. Jednom kada djeca usvoje svoj jezik, barem približno onoliko koliko im je dovoljno za shvaćanje informacija koje su im pružene, tek tada možemo govoriti o usvajanju pojmova održivoga razvoja te očuvanja okoliša. Vrlo je bitno, stoga, obilježavati datume svjetskih i međunarodnih dana kako bismo mogli djeci spomenuti neke termine, nove informacije te proširiti njihov vokabular, a samim time im pružiti mogućnost učenja mnogih sadržaja koji razvijaju fleksibilnost i senzibilitet za okoliš. Djeci je također potrebno pružiti i mnoge kulturne sadržaje koji su osnovni kriteriji razvoja osjetljivosti djece za održivi razvoj (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Sljedeća tablica (*Tablica 6.*) prikazuje aktivnosti koje možemo provoditi u dječjem vrtiću vezane uz okoliš, a u području materinjeg jezika.

Tablica 6. Aktivnosti u području materinjeg jezika

Aktivnosti u području materinjeg jezika	-učenje novih pojmova vezanih uz zaštitu okoliša
	-pisanje pravilnika o očuvanju okoliša
	-skupljanje novinskih članaka o zaštiti okoliša
	-izrada kalendara svjetskih datuma vezanih uz okoliš
	-izrada plakata o očuvanju okoliša
	-čitanje slikovnica, knjiga i priča o očuvanju okoliša

	-simulacija događaja vezanih uz očuvanje okoliša igranjem uloga
	-gledanje predstava ili odgovarajućih video sadržaja vezanih uz okoliš
	-izrada i rješavanje križaljki, osmosmjerki i ostalog primjerenog sadržaja vezanog uz okoliš

Strani jezici

Gotovo jednako važni kao materinji jezik, strani jezici djeci omogućavaju proširivanje opusa vlastitoga znanja i primitka informacija. U današnjemu svijetu teško je snaći se bez znanja barem jednoga stranog jezika poput engleskog ili njemačkog. Još je bolje ukoliko je dijete određene druge nacionalnosti (na našem podneblju najčešće su to Mađari, Česi i Slovaci) pa od samih početaka života ima dodir s dvama jezicima. Dijete koje od najranije dobi nauči nekoliko jezika, barem onoliko koliko je potrebno za svakodnevni govor i snalaženje u okolini, usmjereno je ka intenzivnijem traženju informacija pa stoga i ranijem pronalasku senzibiliteta za okoliš te kvalitetnijem odgoju i obrazovanju. Jezici se općenito provlače kroz sve aspekte odgoja i obrazovanja pa tako ne čudi da su oni, uz odgojno-obrazovna područja poput prirodnog i društvenog područja, temelj za razvoj osjetljivosti djece za održivi razvoj (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014). Sljedeća tablica (*Tablica 7.*) prikazuje aktivnosti vezane uz okoliš u području stranih jezika.

Tablica 7. Aktivnosti u području stranih jezika

Aktivnosti u području stranih jezika	-učenje novih pojmova vezanih uz okoliš na stranim jezicima
	-gledanje i slušanje određenog sadržaja na stranim jezicima vezanog uz okoliš

	-dopisivanje s djecom iz stranih država u vezi sa zaštitom okoliša
	-učenje o raznim državama i kulturama te njihovom ophođenju s okolišem
	-posjet dječjim vrtićima manjina u Republici Hrvatskoj

Povijest

„S aspekta našega problema ne treba gubiti iz vida da povijest kao znanost (...) govori, o sve težim uvjetima života u globalnu svijetu. (...) Općenito, može se reći da povijest ilustrira zakonitosti razvitka ljudskog društva i ulogu čovjeka u neprekidnoj borbi za bolji život; razvoj civilizacije, uvjetovan stalnim preobražajima (pozitivnim i negativnim) u prirodi i društvu, pozitivne i negativne učinke gospodarskog razvoja (učinke velikih tehničkih izuma, učinke razvoja industrije i trgovine), kulturna i politička događanja, socijalna pitanja, ljudske sudbine i sl. i njihove posljedice. Ukratko, povijest govori o poželjnoj jezgri zajedničkih vrijednosti održiva razvoja (...).“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 110) Povijest je, dakle, područje koje ne možemo izostaviti u učenju i obrazovanju o zaštiti okoliša ili održivome razvoju općenito. Povijest nam objašnjava kako i zašto smo došli do današnjega dana, do razvitka tehnologije i industrije koja se bavi zaštitom okoliša i stoga je bitno spomenuti ovo područje djeci. Povijest se ne mora posebno naglašavati obilježavanjem svjetskih datuma vezanih uz okoliš no ipak se kroz aktivnosti treba i mora spomenuti kako bismo sva naša učenja kroz odgoj i obrazovanje djece stavili u perspektivu te povezali i zaokružili priču o održivome razvoju te očuvanju okoliša od početaka života do današnjega dana. Sljedeća tablica (Tablica 8.) prikazuje aktivnosti vezane uz okoliš u području povijesti.

Tablica 8. Aktivnosti u području povijesti

Aktivnosti u području povijesti	-učenje o vlastitoj nacionalnoj baštini
	-učenje o povijesnim čimbenicima vlastitoga mjesta

	-posjet zaštićenim spomenicima kulture vlastitoga mjesta
	-posjet stručnjaka koji će nas poučiti o prijašnjem i sadašnjem stanju održavanja čistoće voda, zraka i općenito prirode u našem mjestu
	-učenje o izumrlim životinjskim i biljnim vrstama

3.3. Područje umjetnosti

Likovna kultura

Kroz likovnu kulturu djeci, osim emocionalne senzibilnosti, pružamo taktilnu, estetsku te okulativno-motoričku senzibilizaciju kroz koju djeca uče i istražuju, jednako kao i svjesnost o prirodnu i izgrađenomu okolišu (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, prema Tanaj, 2001; Uberman, 2008.). Za njih je likovnost igra te čini najbolji način na koji djecu možemo naučiti važnostima održivoga razvoja i zaštite okoliša. U likovnoj kulturi najvažnije je bogatstvo materijala koje simbolizira bogatstvo prirode. U ovome odgojno-obrazovnome području možemo se poslužiti svakojakim materijalima: prirodnim materijalima, recikliranim materijalima, različitim medijima, cijelom paletom boja, različitim načinima slikanja, rezanja, lijepljenja, izradom skulptura od različitoga materijala ili se jednostavno koristiti već gotovim materijalima. Stoga, svaki datum svjetskih ili međunarodnih dana vezanih uz okoliš koji odlučimo obilježiti s djecom mora biti popraćen barem jednom likovnom aktivnošću, radi šarenijeg opusa dobivanja dječjega interesa, proširivanja dječjeg senzibiliteta za estetiku te na koncu razvijanja svjesnosti djece. Sljedeća tablica (*Tablica 9.*) prikazuje aktivnosti vezane uz okoliš u području likovne kulture.

Tablica 9. Aktivnosti u području likovne kulture

Aktivnosti u području likovne kulture	-izrada i slikanje na recikliranom papiru
	-korištenje praznih spremnika, kutija, čepova i ostaloga materijala u likovnome radu
	-izrada i oslikavanje reciklažnih kanti
	-slikanje i crtanje prirodnim bojama
	-postavljanje izložbe na razne ekološke teme
	-posjete gradskim muzejima, galerijama i izložbama
	-dizajniranje prirodnoga okoliša vlastitoga vrtića

Glazbena kultura

Kao što je već spomenuto, djeca u najranijoj dobi uče slušajući. Uče tako govoriti, razvijaju sluh za glazbu ali i uče i usvajaju mnoge korisne informacije. Glazbena kultura stoga je poveznica između nekoliko odgojno-obrazovnih područja poput jezika, matematike te neizostavne prirode i društva. Glazba djeci pruža mogućnost opuštanja, tjelesne aktivnosti, dobivanja informacija te učenja jezika i matematike. Djeca vrlo dobro pamte pjesmice i ritmične slogove poput brojalica pa stoga ne čudi kako je vrlo bitno da kroz odgoj i obrazovanje djece potičemo i razvijamo i sluh i glazbenu nadarenost. Još jedna prednost glazbenoga odgoja, a tiče se očuvanja okoliša, jesu pjesmice i brojalice koje djeca vrlo rado uče te nesvjesno upijaju informacije o održivome razvoju i važnim ekološkim pitanjima. Sljedeća tablica (*Tablica 10.*) prikazuje aktivnosti vezane uz okoliš u području glazbene kulture.

Tablica 10. Aktivnosti u području glazbene kulture

Aktivnosti u području glazbene kulture	-izvođenje ritma glazbalima od prirodnih materijala
--	---

	-ples Indijanaca koje su oni koristili kao spiritualna sredstva prizivanja kiše, sunca itd.
	-imitiranje zvukova prirode
	-učenje o glasanju životinja
	-pisanje, skladanje i izvođenje pjesama o zaštiti okoliša
	-slušanje skladbi klasične glazbe
	-izrada udaraljki od prirodnih ili recikliranih materijala
	-učenje rima, brojalica i drugih kratkih oblika vezanih uz okoliš

4. PRAKTIČNI DIO RADA

U ovome se radu, osim teorijski, praktično propituju metode rada odgojitelja i odgoja i obrazovanja djece u području očuvanja okoliša, a s ciljem poticanja učenja te poticanja emocionalne osjetljivosti za održivi razvoj, pripremom za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš. Praktični dio rada proveden je u Dječjem vrtiću Nevičica u Osijeku kroz četiri odlaska u vrtić odnosno tri provedene aktivnosti te anketom koja je poslužila kao mjerni instrument i izvor informacija o odgojiteljskom znanju i interesu za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš. Ovim se istraživanjem htjelo potaknuti odgojitelje i djecu na veći interes u području očuvanja okoliša te ih potaknuti na češće provođenje aktivnosti u tome području. Kroz ovaj se praktični rad također htjela provjeriti zainteresiranost odgojitelja za suradnju s drugim odgojiteljima te roditeljima djece njihovih skupina u dječjem vrtiću. Tema za ovaj praktični dio rada izabrana je kako bi se među odgojiteljima i praktičarima povećala svjesnost o okolišu, očuvanju prirode i održivom razvoju te kako bi oni kasnije te vrijednosti mogli prenositi i usađivati djeci. Najvažnija i najvrjednija osobina koju možemo usaditi djetetu jest osjetljivost za vlastitu okolinu koju čine i okoliš i ljudi i životinje. Napokon, što se u djeci ranije počne razvijati osjetljivost za okoliš to će oni prije postati svjesni svijeta oko sebe, svoga okoliša i načina na koji taj okoliš možemo sačuvati. Ako djecu od malena naučimo o ovakvim stvarima ona će biti osvještenija kada odrastu i razvijaju se u samostalne osobe. „Odgoj i obrazovanje držimo najpogodnijim putem u razvoju ekološke osjetljivosti u djece. To stoga jer odgoj i obrazovanje u svakoj prilici potiče dječju aktivnost, samostalnost, suradnju i slobodu u iznošenju osobnih ekoloških viđenja i uvjerenja, omogućava susret s različitim ekološkim ponašanjem i mišljenjem, razvija ekološku kritičnost i stvaralaštvo. Tako se odgaja pojedinac koji će se zalagati za okoliš, osobito kada će to biti nužno.“ (Uzelac i Starčević, 1999, 10) Odgojitelji premalo rade na sebi i svome radu, a to se odražava i na odgoj djece. Često se događa da se odgojitelji drže sami za sebe, zatvorenih vrata sobe i u svome tzv. mjehuriću. Ne koriste priliku učiti od drugih, sudjelovati i stvarati poticajnije, vedrije i pozitivnije okruženje. Važno je potaknuti odgojitelje na suradnju ne samo na jednome projektu ili samo zbog nekog istraživanja već općenito kroz cjelokupni njihov rad. Mnoge se stvari mogu naučiti od drugih kolegica, stvara se poticajna okolina i za odgojitelje i za djecu, obogaćuje se radni proces i stvara se uvjerljiva povezanost i kolegijalnost među jednom grupom ljudi. Kako bi se provjerilo zanimanje odgojitelja za obilježavanje navedenih dana te odgojiteljsku suradnju i zajedničko provođenje aktivnosti

najprije je provedena anketa koja je doprinijela stvaranju opće slike o stanju zainteresiranosti za rad u području održiva razvoja te očuvanja okoliša kroz obilježavanje svjetskih i međunarodnih datuma vezanih uz okoliš. Nadalje su provede tri aktivnosti, vezane uz datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te uz očuvanje okoliša općenito. Ove su aktivnosti služile kao poticaj odgojiteljima i djeci za stvaranje emocionalne povezanosti i osjetljivosti za očuvanje okoliša te kao poticaj da se ovakve jednostavne aktivnosti češće provode u dječjim vrtićima. Iz tog razloga praktični je dio podijeljen na aktivnosti za odgojitelje te aktivnosti za djecu. Literatura korištena u ovome praktičnome dijelu bile su knjige Djeca - odgoj i obrazovanje - održivi razvoj: u potrazi za novim perspektivama razvoja odgoja i obrazovanja djece za održivi razvoj Vinke Uzelac i suradnica iz 2014. godine i knjiga Djeca i okoliš, Vinke Uzelac i Irene Starčević iz 1999. godine. Ove su knjige stvorile teorijsku podlogu i dale novu perspektivu ovome praktičnom radu iz aspekta ekološkog odgoja i obrazovanja djece, te su prikazale načine na koje se mogu pojačavati dječja ali i odgojiteljska emocionalna osjetljivost te njihova svjesnost po pitanju ekologije i okoliša. Evaluacija je provedena nakon svake radionice pomoću evaluacijskog listića te individualnih razgovora i komentara kritičkih prijatelja. Kako bi se ciljevi i očekivani ishodi rada prikazali jednostavnije izrađena je tablica koja cjelovito obuhvaća informacije o provedenim aktivnostima praktičnoga rada. Sve se te informacije, stoga, mogu iščitati iz *Tablice 11*.

Tablica 11. Plan provođenja praktičnoga rada

Ciljevi praktičnog rada:
-ukazati na važnost obilježavanja svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš -približiti djeci pojam svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš i podizati svjesnost o očuvanju okoliša -potaknuti odgojitelje na međusobnu suradnju i zajedničko obilježavanje navedenih dana
Očekivani ishodi praktičnog rada:
-shvaćanje važnosti obilježavanja svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš -povećanje znanja i svjesnosti o očuvanju okoliša kod djece -povećanje međusobne suradnje odgojitelja
Aktivnosti:

Proučavanje relevantne literature:	<p>1. Uzelac, V., Lepičnik-Vodopivec, J. i Anđić, D. (2014). Djeca-odgoj i obrazovanje- održivi razvoj. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga</p> <p>2. Uzelac, V. i Starčević, I. (1999). Djeca i okoliš. Rijeka: Adamić</p> <p>-KLJUČNE RIJEČI: svjetski i međunarodni dani, okoliš, ekologija, suradnja, osjetljivost</p>
Suradnja s ostalim sudionicima praktičnog rada:	<p>-Kritički prijatelji (profesorice, kolegice odgojiteljice te kolegice s fakulteta)</p> <p>-Suradnja s roditeljima (informacije o početku, provođenju i završetku praktičnog rada)</p>
Dnevne aktivnosti:	<p><u>Aktivnosti za odgojitelje:</u></p> <p><u>1.ANKETA</u>- provesti anketu među odgojiteljicama, upoznati ih s radnim materijalima</p> <p><u>2.KALENDAR (za odgojitelje)</u> – odgojitelji samostalno ispunjavaju kalendar pomoću kartica s vedrim mislima koje potiču na suradnju</p> <p><u>Aktivnosti za djecu:</u></p> <p><u>3.RADIONICA (za djecu) - KALENDAR</u>– približiti djeci pojam datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš</p> <p><u>4.PRAVILA OČUVANJA OKOLIŠA</u> – radionica za djecu</p>
Vrijeme:	-4 odlaska u DV Nevičicu kroz travanj i svibanj 2018.
Podatci:	-anketa, radionice i materijali, fotografije, videozapisi, pojedinačni i grupni razgovori s odgojiteljima i djecom, evaluacijski listić (evaluacija nakon svake radionice), kritički prijatelji

4.1. Opis procesa ostvarivanja te evaluacija plana praktičnoga rada

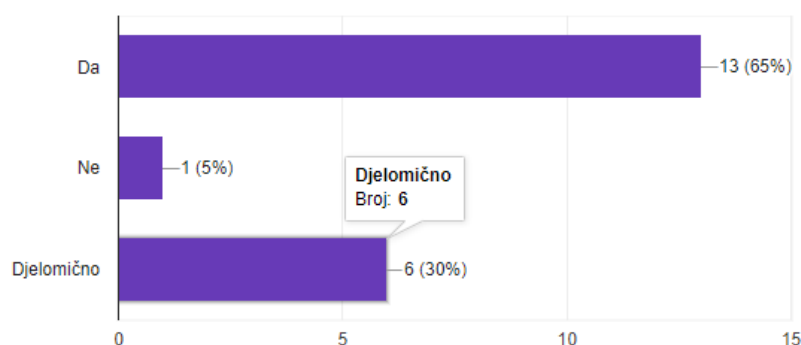
Anketa

Anketa je provedena s ciljem utvrđivanja učestalosti provođenja i obilježavanja svjetskih dana vezanih uz okoliš te utvrđivanja učestalosti međusobne suradnje odgojitelja, a provedena je među odgojiteljicama Dječjeg vrtića Nevičica i uz pomoć odgojiteljica drugih vrtića na

području grada Osijeka. Anketa je bila anonimna, a ispunilo ju je 20 odgojitelja koji trenutno rade u vrtiću ili odrađuju stručno osposobljavanje. Ovaj je mjerni instrument poslužio prikupljanju podataka o tome koliko odgojitelji važnim smatraju pitanja u vezi okoliša, održivoga razvoja, obilježavanja datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš te o njihovoj suradnji s odgojiteljima sa istoga radnog mjesta i iz nekih drugih vrtića te o njihovoj suradnji s roditeljima djece koja pohađaju njihov dječji vrtić. Anketa se sastojala od 11 pitanja: 4 pitanja zatvorenog tipa, 4 pitanja otvorenog tipa, 1 pitanja višestrukih odgovora, 2 pitanja za koja su sudionici na skali Likertovog tipa od pet stupnjeva procjenjivali učestalost ili važnost određenih akcija, a rezultati ankete prikazani su u nastavku. Rezultati odgovora za prva 4 pitanja (pitanja zatvorenoga tipa) nalaze se na slikama *Slika 1.*, *Slika 2.*, *Slika 3.* i *Slika 4.*

1. Provodite li na razini cijeloga dječjeg vrtića aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš?

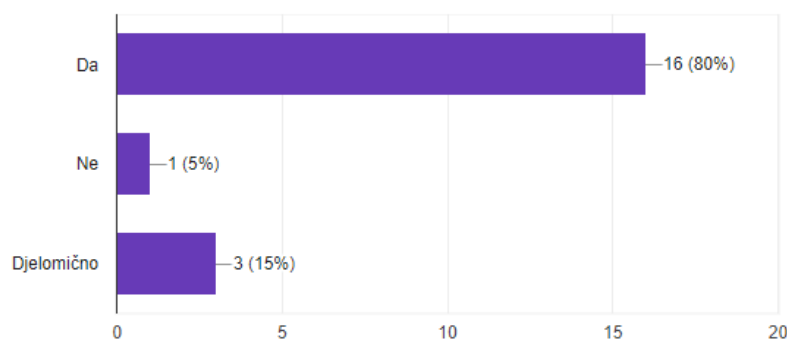
20 odgovora

Slika 1. Rezultati odgovora prvog pitanja ankete

2. Provodite li samostalno aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš?

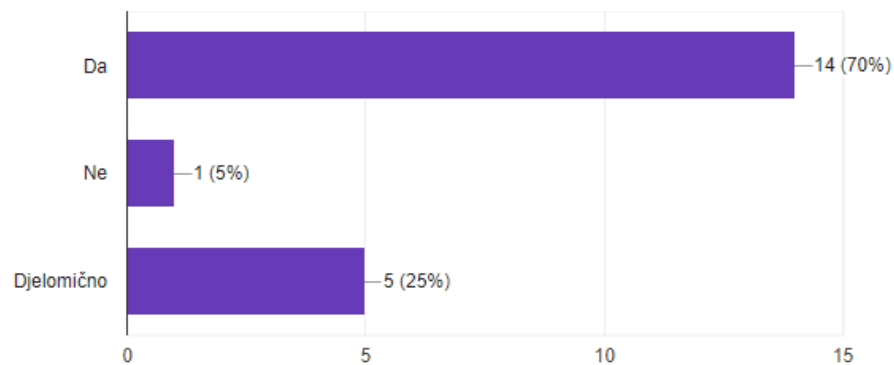
20 odgovora

Slika 2. Rezultati odgovora drugog pitanja ankete

3. Suradujete li s ostalim odgojiteljima/cama u Vašem vrtiću kada provodite aktivnosti?

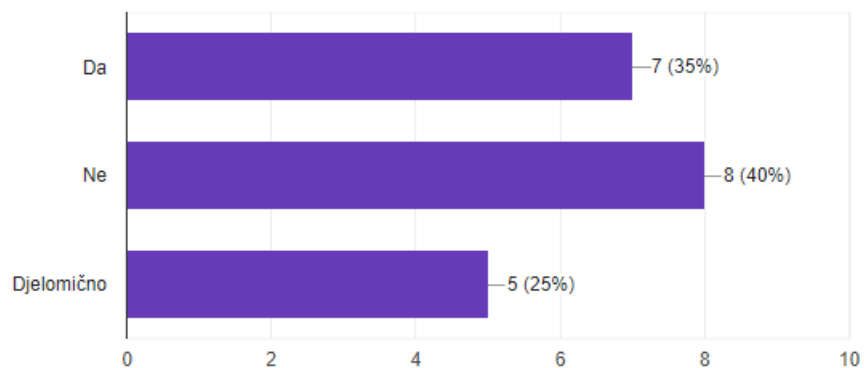
20 odgovora

Slika 3. Rezultati odgovora trećeg pitanja ankete

4. Suradujete li s odgojiteljima/cama iz drugih vrtića kada provodite aktivnosti?

20 odgovora

Slika 4. Rezultati odgovora četvrtog pitanja ankete

Iz prvih odgovora ankete vidljivo je kako većina sudionika redovito provodi aktivnosti obilježavanja svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš, često u suradnji s odgojiteljima istoga dječjeg vrtića (70%), no u manjem broju s odgojiteljima drugih dječjih vrtića.

Rezultati odgovora petog pitanja ankete (5. *Koristite li se internetom, literaturom ili nekim drugim medijima kada se pripremate za aktivnosti?*) bili su sljedeći: internetom se koristilo 100% sudionika, a 45% ispitanika koristilo se samo literaturom ili svime dostupnim.

Na šesto pitanje ankete (6. *Smatrate li da je provođenje aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš bitno za razvoj dječjeg senzibiliteta i obrazložite svoj odgovor?*) 100% sudionika odgovorilo je potvrdno. *Tablica 12.* prikazuje neke odgovore sudionika ankete.

Tablica 12. Odgovori sudionika

Odgovori sudionika ankete
Smatram, jer tako djeca shvaćaju koliko je važno brinuti se za okoliš.
Da, jer djeca što ranije trebaju naučiti da je okoliš ono o čemu ovisimo.
Važno je, no to treba osvjestiti svakodnevno, a ne samo u te dane.
Smatram, jer se djeca trebaju učiti odnositi prema okolišu od najranije dobi, kako u vrtiću tako i kod kuće.
Da! Jer su posljedice nemara već sada vidljive, kućni odgoj pojedinaca po tom je pitanju upitan i smatram da kao odgojno-obrazovna ustanova i odgovorni pojedinci imamo obavezu odgajati djecu prema načelima održivoga razvoja.
Ne samo u sklopu svjetskih dana već svakodnevno jer djeca oko sebe mogu vidjeti destruktivna ponašanja prema okolišu pa im treba ukazati na potrebu očuvanja okoliša kako bi oni mogli pozitivno djelovati.

Sedmim pitanjem ankete (pitanje otvorenog tipa) htjele su se prikazati različite aktivnosti koje odgojitelji provode u sklopu svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš i općenito u svome radu. *Tablica 13.* prikazuje neke odgovore sudionika ankete.

Tablica 13. Odgovori sudionika ankete

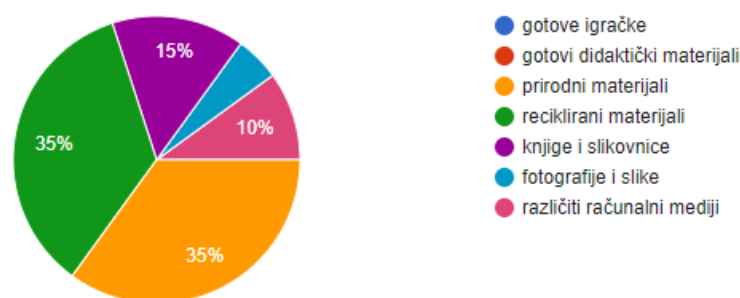
Odgovori sudionika ankete
Skupljanje smeća nakon igre na otvorenom, razvrstavanje papira, plastike i organskih otpadaka. Obilježavanje svjetskih dana vezanih uz okoliš, recitacije vezane uz okoliš...
Kreativne aktivnosti poput izrade Sunčeva sustava, planeta Zemlje, akvarija... kaširanje sunca/bojanje, slikanje- otiskivanje cvijeća, razvrstavanje otpada, izrada kućice za ptice, hranjenje ptica zimi, igra s prirodnim materijalima - češeri, mahovina, oblutci drveta; slušanje

zvukova vode – kiša, valovi... proučavanje dječjih enciklopedija i slikovnica o planetu Zemlji, vodi, promatranje globusa, razgovor...
Svakodnevno razvrstavanje otpada, papir i ostalo, u centru za istraživanje prirode izmjenjuju se poticaji s kojima djeca razvijaju aktivnosti (školjke, kamenje, pijesak, cvijeće, razne biljke, češeri i slično)
Uključivanje u radne obveze, sadnja biljaka, briga oko biljaka i cvjetnjaka, korištenje prazne ambalaže i otpadne materije za likovno izražavanje (kutije, čašice od jogurta)
Uređenje okoliša (sadnja cvjetnih sadnica), radionica recikliranja papira, sortiranje otpada, edukativne radionice i kviz znanja

Odgovori odgojitelja na osmo pitanje (8. *Kojim materijalom se koristite u vašem radu?*) daju nam uvid u materijale kojima se koriste u svojem radu i aktivnostima koje provode, a vezane su uz očuvanje okoliša i održivi razvoj. Odgojiteljima su bili ponuđeni sljedeći materijali: gotove igračke, gotovi didaktički materijali, prirodni i reciklirani materijali, knjige i slikovnice, slike i fotografije te različiti računalni mediji. Njihovi odgovori prikazani su na slici *Slika 5. Prikaz kružnog grafikona s rezultatima odgovora.*

8. Kojim materijalom se koristite u Vašem radu? (Zaokružite onoliko odgovora koliko je istinito za Vas.)

20 odgovora

Slika 5. Prikaz kružnog grafikona s rezultatima odgovora.

Deveto pitanje ankete sastojalo se od dva dijela. Prvo pitanje zatvorenoga tipa (9. *Znate li napamet neke datume vezane uz okoliš?*) dalo je rezultate od 65% potvrdnih odgovora, što znači da je 13/20 sudionika znalo barem jedan datum svjetskih i međunarodnih dana vezanih

uz okoliš. Oni sudionici koji su potvrdno odgovorili na prethodno pitanje morali su upisati datum koji znaju, a rezultati odgovora prikazani su u sljedećoj tablici (*Tablica 14.*)

Tablica 14. Rezultati odgovora devetog pitanja

Najčešći odgovori	Broj ispitanika	Postotak
Dan planeta Zemlje	11/20	55%
Svjetski dan voda	8/20	40%
Svjetski dan zaštite okoliša	5/20	25%
Ostali datumi	3/20	15%

Posljednja dva pitanja sastojala su se od skale Likertovog tipa od 5 stupnjeva prema kojima je u prvih 6 pitanja 1. značilo nikada, 2. rijetko, 3. ponekad, 4. često, 5. uvijek; a u preostalih 8 pitanja 1. uopće ne smatram važnim, 2. smatram gotovo nevažnim, 3. smatram malo važnim, 4. smatram važnim, 5. smatram vrlo važnim.

Prvi dio pitanja o učestalosti odgojiteljskih akcija imao je sljedeće rezultate: 20% sudionika ponekad spominje okoliš u svome radu, dok njih 55% okoliš spominje često. Okoliš, u svome radu, vrlo često spominje tek 25% sudionika. 20% sudionika rijetko spominje održivi razvoj, ekologiju ili recikliranje u svojim aktivnostima, a njih 35% to čini ponekada. Često ga spominje 35% sudionika, a samo njih 10% to čini uvijek. Sudionici potvrđuju kako većinom surađuju s odgojiteljima iz dječjeg vrtića u kojemu rade: često 30%, uvijek 50%, iako bi ta suradnja trebala biti i češća. Češća bi trebala biti i suradnja između odgojitelja iz drugih dječjih vrtića jer anketa pokazuje da samo njih 20% surađuju često ili uvijek, dok polovica sudionika (50%) surađuje tek ponekad. Ostali sudionici rijetko kada surađuju s odgojiteljima koji ne rade u istome vrtiću. Pitanje o suradnji s roditeljima također pokazuje veću suradnju odgojitelja s roditeljima djece njihove odgojne skupine nego s roditeljima djece drugih odgojnih skupina. 80% sudionika često ili uvijek surađuje s roditeljima djece vlastite odgojne skupine dok samo njih 25% često ili uvijek surađuje s roditeljima djece drugih odgojnih skupina. Velik dio sudionika, njih 45%, uopće ne surađuje ili rijetko surađuje s roditeljima djece drugih odgojnih skupina.

Drugi dio pitanja koji se odnosio na važnost odgojiteljskih akcija imao je sljedeće rezultate: 65% sudionika smatra svoje znanje datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš važnim ili vrlo važnim dok 75% sudionika smatra dječje znanje o navedenim datumima

važnim. Ovim se rezultatima stoga može postaviti novo pitanje: kako je moguće da se dječje znanje o navedenim datumima smatra važnijim od vlastitog znanja odgojitelja. Iz toga je razloga potrebno obrazovati odgojitelje za učenje o očuvanju okoliša, pa stoga i održivome razvoju kako bi oni sami shvatili da djeca svoje interese i svoja znanja dobivaju koliko od roditelja toliko i od odgojitelja pa stoga ne bi trebali svoje znanje i interese umanjivati, a očekivati da dječje bude veće nego njihovo vlastito. Ipak anketa je pokazala kako većina odgojitelja, njih 75% smatra da je obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš vrlo važno, a učenje djece o važnostima očuvanja okoliša još važnije (95% sudionika smatra učenje važnim ili vrlo važnim). 95% sudionika također smatra suradnju s odgojiteljima iz istog dječjeg vrtića važnom ili vrlo važnom, dok suradnju s odgojiteljima drugih dječjih vrtića važnom ili vrlo važnom smatra 70% sudionika. Suradnju s roditeljima djece iz vlastite odgojne skupine važnom ili vrlo važnom smatra 95% sudionika dok je brojka puno manja kada se radi o roditeljima djece drugih odgojnih skupina (tek 50%).

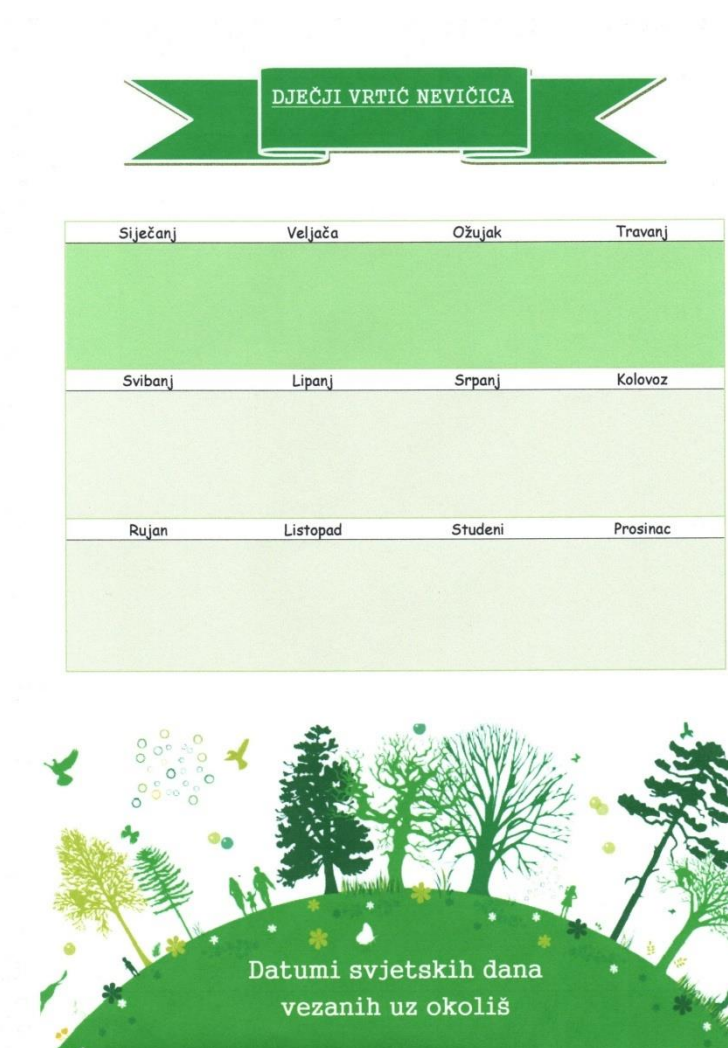
Kalendar (za odgojitelje)

Kako bi se potaknula svijest odgojitelja o obilježavanju i provođenju aktivnosti vezanih uz svjetske i međunarodne dane okoliša svakoj odgojiteljici DV Nevičica izrađen je *Zeleni kalendar* u koji je svaka odgojiteljica za sebe ispunjavala datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš. No kako bi se svijest o međusobnoj suradnji i poštivanju kolegica odgojiteljica podignula na novu razinu na kartice teksta napisane su mnoge kratke upute, dosjetke, misli, podsjetnici i lijepe riječi praćene, naravno, datumima svjetskih dana koji bi nadalje trebali pomoći odgojiteljicama pri ispunjavanju kalendara. Cilj aktivnosti bio je navedene kartice izvlačiti dnevno ili tjedno, po vlastitoj želji, te u kalendar upisati datume, a iste te datume i misli s kartica podijeliti s drugim kolegicama. Tako postajemo sigurni da smo svakodnevno kolegicama uputili koju toplu riječ te da svi imaju upisane datume svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš koji će služiti kao podsjetnik. Ova jednostavna aktivnost trebala je biti poticaj za odgojitelje da svakodnevno budu aktivni u održavanju dobrih odnosa s kolegicama. Ipak, zaštita i očuvanje prirode i kreće od očuvanja svoje najbliže okoline, zaštite svoje obitelji, čuvanja prijatelja i dobrih međuljudskih odnosa. Kada se na radnome mjestu širi pozitivno ozračje i dobra atmosfera, tada nam je lakše raditi, imamo više volje, ideja ali se i razvijamo kao osobe. Upravo tome služi održivi razvoj te cjeloživotno učenje koje započinje u dječjem vrtiću. Ova aktivnost kreirana je kako bi potaknula suradnju

među odgojiteljima kroz lijepe riječi i prijedloge različitih aktivnosti. Iako na međusobnu suradnju i kolegijalnost utječu mnogi faktori koje jedna osoba ne može mijenjati sama, aktivnost je bila uspješna. Uspješnost aktivnosti odrazila se u ostvarivanju cilja da se odgojiteljice potakne na razmišljanje o ekologiji, održivom razvoju i svjetskim i međunarodnim danima vezanima uz okoliš. Dalo se primijetiti kako se kroz svakodnevne aktivnosti odgojiteljice počinju referirati na ekološka pravila i pravila održivoga razvoja te da su ih zainteresirali neki datumi svjetskih dana za koje one do tada nisu niti čule. Zaista je važno da one same osvijeste koliko su bitni datumi svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš koji služe kao konstantni podsjetnik na prirodu, okolinu, okoliš, suradnju, poticanje na pozitivne akcije, stjecanje samopouzdanja i borbu za ljudska prava. Izrada ovakvoga kalendara potiče i same odgojitelje na aktivno provođenje vremena na poslu te također služi kao podsjetnik na sve datume i kao poticaj za smišljanje kreativnih i korisnih svakodnevnih aktivnosti za odgoj i obrazovanje djece. „Ono što je ovdje zaista važno jest razmišljanje o provedbi slijedećih zamisli: osmisliti proces razvoja osjetljivosti djece/učenika za održivi razvoj koji će moći- pomoću jednostavnih načina- već od dječjeg vrtića i osnovne škole potaknuti radoznalost djece/učenika, razviti njihove opažajne, spoznajne, izražajne i radne sposobnosti te ih uputiti na istraživačke (eksperimentalne) i slične aktivnosti.“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 72) Samo onda kada se odgojitelji osvijeste o pozitivnim posljedicama očuvanja okoliša u sklopu održivoga razvoja, tada ćemo postati kvalitetnije društvo, osvještenije generacije i učiniti da pedagoški tj. odgojno-obrazovni procesi zaista ostave dubok pozitivni trag u umu, srcu i životu svakoga djeteta, budućeg vrtičarca ili učenika. Upravo za takvo obrazovanje se moramo boriti svim snagama, počevši od najjednostavnijih aktivnosti poput ovoga kalendara.

Slika 6. Odgojiteljica ispunjava Zeleni kalendar

Slika 7. Zeleni kalendar

Radionica Kalendar za djecu

Kako bi se djeci približio pojam datuma svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš izrađen je kalendar od hamer papira i fotografija koje su predstavljale različite svjetske i međunarodne dane. Iznad fotografija stavljeni su datumi i nazivi istih (primjerice na fotografiji su se nalazile lastavice, a iznad je pisao datum svjetskoga dana lastavica). Fotografije su ujedno služile kao džepići u koje su djeca stavljala odgovarajuće crteže i datume na karticama i tako ih povezivala s istim danima. Ovakva aktivnost doista je dobra za dječju memoriju, prepoznavanje, sortiranje i slaganje, prepoznavanje brojeva i slova te je služila kao svojevrsna igra memory koju djeca iznimno vole. Ovo je primjer kako jedna jednostavna aktivnost može razigrati dječju maštu, potaknuti njihovu osjetljivost za ekologiju

i učenje o svjetskim i međunarodnim danima vezanim uz okoliš. Djeca su izvrsno spajala fotografije s crtežima dok im je za datume trebalo malo više vremena. Često su datume spajali gledajući u brojeve i povezujući ih s istima jer još ne raspoznaju datume. Bez obzira što nisu raspoznavali datume činilo se kao da s veseljem sudjeluju u zadatku. Bez ikakvih su komplikacija obavili zadatak, te se pokazalo da im je ovakva vrsta jednostavnih, a novih aktivnosti prijeko potrebna. Nakon što su sva djeca pojedinačno dolazila i spajala sličice i datume plakat je ostao na zidu sobe dnevnoga boravka gdje će im poslužiti kao podsjetnik na važne datume, a i kako bi se mogli nadalje igrati grupno ili pojedinačno. Aktivnost je provedena pojedinačno sa svakim djetetom zbog lakše koncentracije djeteta na zadatak. Kalendar je prikazan na slici *Slika 8*.

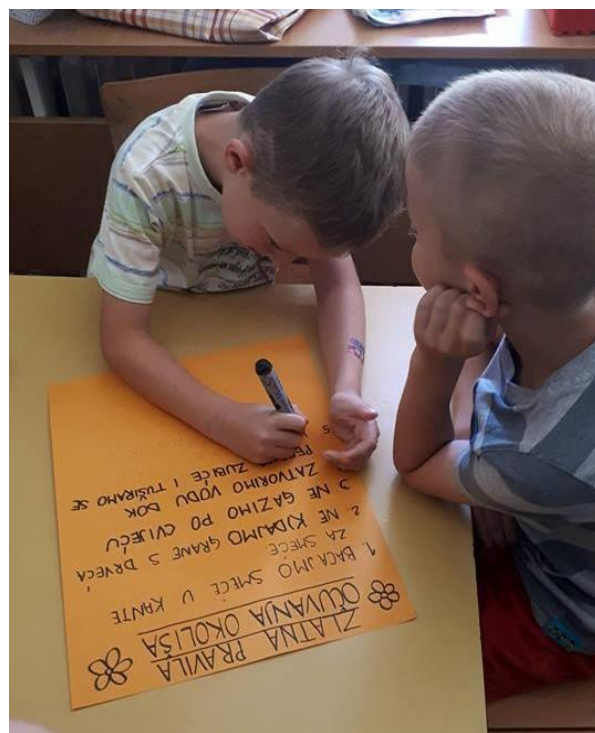
Pravila očuvanja okoliša

Kako bismo se češće sjetili obilježiti svjetske i međunarodne dane vezane uz okoliš potrebno je naučiti i pravila očuvanja okoliša. Pa je stoga bilo potrebno zajedno s djecom popričati o okolišu, ispitati dječje znanje i zainteresiranost za prirodu i okoliš, a zatim i zajedničkim snagama osmisliti pravila kojih se moramo držati ukoliko želimo očuvati okoliš. Ova je aktivnost bila potaknuta dijelom teksta autorica Uzelac i Lepičnik-Vodopivec i Anđić: „Učiteljeva su pitanja osnova aktivnog učenja učenika. Polazište istraživačkih pitanja uz odabranu temu ili problem održiva razvoja jesu učenikovi interesi i potrebe te razni stilovi učenja, odnosno inicijative i odgovornost učenika. Od učitelja se očekuje da osigura stimulativno okruženje u kojemu učenici mogu pronaći potrebne materijale za svoje aktivnosti. Njegova istraživačka pitanja podrazumijevaju visoku razinu strukturiranosti liste pitanja s obzirom na dobro poznavanje odabranog problema i s obzirom na razvojne mogućnosti učenika određene dobi, odnosno individualne potrebe. U svakom slučaju, u interesu razvoja osjetljivosti učenika za održivi razvoj valja poticati što više prilika u kojima učenici istražuju. Pri tome valja imati na umu razne i brojne dimenzije održivosti koje su obuhvaćene pojmom integralne održivosti (od biološko-ekološke, gospodarstveno-ekonomske, socijalno-kulturne, zdravstvene i sl.).“ (Uzelac, Lepičnik-Vodopivec i Anđić, 2014, 151). Djeca su bila potaknuta da samostalno kažu što se smije, a što ne smije raditi okolišu, koja su pravila, što treba poticati, a što obeshrabrivati. Kroz cijelu desetominutnu uvodnu aktivnost pričala su djeca, dosjećala se pravila koja su neki od njih već učili, poticali su jedni druge na aktivnost te napokon samostalno odlučivala o tome što je za okoliš dobro, a

što loše. Pravila očuvanja okoliša djeca su ispisala na plakat s naslovom „Zlatna pravila o očuvanju okoliša“ i postavila ga na zid sobe gdje će se moći samostalno prisjećati istih. Djeca nisu znala pisati sva slova pa im je pružena pomoć u obliku predložaka. Običnom se olovkom na plakat napisalo pravilo, a djeca su pojedinačno pratila linije slova te ih nadopunjavala flomasterima. Djeci se jako sviđjela ova aktivnost pogotovo zato što su gotovo svi sudionici predškolske dobi pa vole slova i gušt im je pisati. Čak su se i natjecali tko će napisati više slova i pročitati najdužu rečenicu. Ovakva aktivnost primjer je kako u ekološku aktivnost implementirati elemente jezika, pismenosti ali i promišljanja i logičkog zaključivanja. Ovakav jednostavni podsjetnik djeci znači puno više kada znaju da su ga ona osmislila i izradila sama već kada donesemo gotova pravila i samo ih postavimo u sobu. Ovako djeca samostalno odlučuju kojih bi se pravila trebalo pridržavati, a jednom kada dijete samostalno donese odluku o ovako bitnim segmentima odgoja i obrazovanja onda to treba iskoristiti za poticanje osjećaja odgovornosti u jednakoj mjeri kao i osjetljivosti na ekološke probleme. Stoga je cilj ove aktivnosti bio pokušati izgraditi samostalnu, aktivnu djecu koja će i u budućnosti sama donositi svoje odluke, pisati svoja pravila i graditi pozitivnu sliku svijeta. Pravila su prikazana na slici *Slika 9*.

Slika 8. Kalendar za djecu

Slika 9. Pravila očuvanja okoliša

ZAKLJUČAK

Dječji vrtić, kao i škola, mjesta su početka cjeloživotnog učenja pa je stoga vrlo važno djecu od najmlađe dobi učiti raznim vrijednostima života. Samo obrazovanjem i pripremom odgojitelja za obilježavanje svjetskih i međunarodnih datuma vezanih uz okoliš i općenito njihovim obrazovanjem za održivi razvoj u aspektu očuvanja okoliša pripremamo temeljitu i kvalitetnu podlogu za prenošenje znanja i interesa na djecu. Potrebno je, stoga, kvalitetno obrazovati odgojitelje kako bi u svome budućem radu mogli svjesno i aktivno potpomagati vlastiti i dječji cjeloviti razvoj u svim odgojno-obrazovnim područjima te ih na koncu poučiti kvalitetnijem životu i razvoju budućih generacija koje će živjeti u skladu s pravilima održivoga razvoja i očuvanja okoliša. Aktivnosti koje vezujemo za obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš ne moraju se provoditi na svaki od tih datuma. Valja ih također provoditi i kroz svakodnevne aktivnosti kojima će se u djeci, ali i u odgojiteljima, pobuditi emocionalna povezanost s prirodnim okolišem te njihovom trenutnom okolinom: mjestom u kojem se nalaze, lokalnom zajednicom, obitelji i prijateljima kojima su okruženi, te biljkama i životinjama njihove sredine. U sve te aktivnosti treba ulaziti nenametljivo i kroz igru koja je temelj odgoja i obrazovanja djece te se kroz nju razvijaju mnoga osjetilna područja u djece. Najvažnije je stoga razviti osjetljivost za okoliš i održivi razvoj odgojiteljima koji će kasnije svojim znanjem, stručnošću i kompetentnošću ta znanja prenijeti svojim štićenicima. Iako mnogi odgojitelji već imaju interesa za provođenje aktivnosti i obilježavanje svjetskih i međunarodnih dana vezanih uz okoliš, njihov osjećaj za potpunijim i kvalitetnijim odgojno-obrazovnim radom i suradnjom s roditeljima i odgojiteljima, a na korist djece, treba poticati kroz kvalitetnu pripremu te visoko obrazovanje u održivu razvoju.

LITERATURA

1. Anđić, D. (2015). Doprinosi razvoju kompetencija učitelja osnovnih škola u odgoju i obrazovanju za održivi razvoj. Napredak: časopis za pedagoški teoriju i praksu. 156 (4/2015), 367-383, pribavljeno 8.8.2018 s izvora <https://hrcak.srce.hr/166200>
2. Bačun, D., Matešić, M. i Omazić, M.A. (2012). Leksikon održivog razvoja. Zagreb: Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj, pribavljeno 8.8.2018 s izvora http://www.dop.hr/wp-content/uploads/leksikon_odrzivog_razvoja.pdf
3. Biologija.com.hr(2009-2017), pribavljeno 27.6.2018. s izvora <http://biologija.com.hr/modules/AMS/article.php?storyid=8730>
4. Borić, E. i Jindra, R. i Škugor, A. (2008). Razumijevanje i primjena sadržaja cjeloživotnog učenja za održivi razvoj. Odgojne znanosti. 10 (2/2008), 315-327, pribavljeno 8.8.2018 s izvora <https://hrcak.srce.hr/29572>
5. Breiting, S., Mayer, M. i Mogensen, F. (2005). Kriteriji kvalitete za OOR-škole: obrazovanje i održivi razvoj u školama- smjernice za razvoj kriterija kvalitete. Beč: Austrijsko Savezno ministarstvo obrazovanja, znanosti i kulture
6. Ekologija.com.hr(2010-2016), pribavljeno 27.6.2018. s izvora <https://www.ekologija.com.hr/tag/briga-za-okolis/>
7. Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost (2018), pribavljeno 27.6.2018. s izvora http://www.fzoeu.hr/hr/zastita_okolisa/edukacija_i_ostali_projekti/
8. Janßen, W. (1993). Zaštita prirode u obrazovanju nastavnika. Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline.2 (2/1993), 181-190, pribavljeno 8.8.2018 s izvora https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204833
9. Kostović-Vranješ, V. (2015). Baština – polazište za promicanje odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. Školski vjesnik: časopis za pedagoški teoriju i praksu 64(3/2015), 439-452, pribavljeno 8.8.2018 s izvora <https://hrcak.srce.hr/151365>
10. Mićanović, M. (2011). Obrazovanje za održivi razvoj: priručnik za osnovne i srednje škole. Zagreb: AZOO, pribavljeno 27.6.2018. s izvora http://www.azoo.hr/images/izdanja/OOR_2011_web.pdf
11. Udruga Lijepa naša(2015). pribavljeno 27.6. 2018. s izvora <https://www.eko.lijepa-nasa.hr/eko-skole/sto-su-ekoskole>

12. Udruga Žmergo, Eko datumi. preuzeto 27.6.2018. s izvora <https://zmergo.hr/info/eko-datumi/>
13. Uzelac, V. i Starčević, I. (1999). Djeca i okoliš. Rijeka: Adamić
14. Uzelac, V., Lepičnik-Vodopivec, J. i Anđić, D. (2014). Djeca- odgoj i obrazovanje- održivi razvoj. Zagreb: Golden marketing- Tehnička knjiga

PRILOZI

Prilog 1. Anketa za odgojitelje

ANKETA ZA ODGOJITELJE

Ovaj anketni list dio je akcijskog istraživanja koje provodimo u sklopu diplomskoga rada. Vaša pomoć pri tome nam je dragocjena, stoga se zahvaljujemo na odgovorima. Anketa je anonimna, a podaci će biti samo zbirno iskazani i obrađeni.

Zaokružite odgovor istinit za Vas.

1. Provodite li na razini cijeloga dječjeg vrtića aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš? Da NeDjelomično

2. Provodite li samostalno aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš? Da Ne Djelomično

3. Surađujete li s ostalim odgojiteljima/cama u Vašem vrtiću kada provodite aktivnosti? Da Ne Djelomično

4. Surađujete li s odgojiteljima/cama iz drugih vrtića kada provodite aktivnosti? Da Ne Djelomično

Napišite odgovor istinit za Vas na crtu.

5. Koristite li se internetom, literaturom ili nekim drugim medijima kada se pripremate za aktivnosti?

6. Smatrate li da je provođenje aktivnosti u sklopu svjetskih dana vezanih uz okoliš bitno za razvoj dječjeg senzibiliteta i obrazložite svoj odgovor?

7. Navedite nekoliko aktivnosti vezanih uz okoliš koje provodite?

8. Kojim materijalom se koristite u Vašem radu? (*Zaokružite onoliko odgovora koliko je istinito za Vas.*)

- a) gotove igračke
- b) gotovi didaktički materijali
- c) prirodni materijali
- d) reciklirani materijali
- e) knjige i slikovnice
- f) fotografije i slike
- g) različiti računalni mediji

9. Zna li napamet neke datume vezane uz okoliš? Da Ne

Ukoliko ste na prethodno pitanje odgovorili sa Da molim Vas da na crtu napišete koje znate.

10. Na sljedeća pitanja molimo Vas odgovorite zaokruživanjem ocjene od 1 do 5. Kriteriji ocjenjivanja su sljedeći: 1 – nikada, 2 – gotovo nikada, 3 – ponekada, 4 – često, 5 – uvijek.

Koliko često spominjete okoliš općenito u Vašem radu?	1	2	3	4	5
Koliko često spominjete održivi razvoj, ekologiju ili recikliranje u Vašim aktivnostima?	1	2	3	4	5
Koliko često surađujete s kolegicama iz Vašega dječjeg vrtića?	1	2	3	4	5
Koliko često surađujete s kolegicama iz drugih dječjih vrtića?	1	2	3	4	5

Koliko često surađujete s roditeljima djece Vaše vrtićke skupine?	1	2	3	4	5
Koliko često surađujete s roditeljima djece kolegica iz drugih vrtićkih skupina?	1	2	3	4	5

11. Na sljedeća pitanja molimo Vas odgovorite zaokruživanjem ocjene od 1 do 5. Kriteriji ocjenjivanja su sljedeći: 1 – uopće ne smatram važnim, 2 – gotovo uopće ne smatram važnim, 3 – niti smatram niti ne smatram važnim, 4 – smatram važnim, 5 – smatram vrlo važnim

Koliko važnim smatrate vlastito znanje datuma svjetskih dana vezanih uz okoliš?	1	2	3	4	5
Koliko važnim smatrate dječje znanje o svjetskim danima vezanima uz okoliš?	1	2	3	4	5
Koliko važnim smatrate obilježavanje dana vezanih uz okoliš?	1	2	3	4	5
Koliko važnima smatrate učenje djece o važnostima očuvanja okoliša?	1	2	3	4	5
Koliko važnom smatrate suradnju s odgojiteljicama u Vašem dječjem vrtiću?	1	2	3	4	5
Koliko važnom smatrate suradnju s odgojiteljicama iz drugih dječjih vrtića?	1	2	3	4	5
Koliko važnom smatrate suradnju s roditeljima djece iz Vaše vrtićke skupine?	1	2	3	4	5
Koliko važnom smatrate suradnju s roditeljima djece iz drugih vrtićkih skupina?	1	2	3	4	5